

Universitätsbibliothek Paderborn

Instrvctorii Conscientiæ R. P. F. Lvdovici Lopez Ordinis Prædicatorvm ...

In qua reliquæ materiæ quæ ad Instructionem Conscientiæ pertinent ex
Orthodoxis Ecclesiæ iudiciis & scholasticorum Theologorum, tum
Iurisconsultorum resolutionibus scitu perutiles latè & copiosè disputantur

López, Luys

Lvgdvni, 1588

De dolo, leui, & lata culpa, & de casu fortuito, & in quibus contractibus, de
his quis teneatur, & de contractibus commodati, depositi & locationis. Cap.
XLVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41259

loca non præsumitur ignorari in tali loco. Neque pro gere se potest quis ignorantia censuræ contra se latæ cuius fama scilicet quod contra se lata esset ad ipsum peruenit licet dubitatur neque certe loquitur, & licet deuenit Nauarum possit quis se protegere & excusare ignoratio in conscientia, quando rem non novit nisi per inca testem, quia vni soli non tenetur credere: non tamen quod dolosioratus est perduos testes fide dignos, quia recetur eis credere, sed de ignorantia: satis impunitur anima ignorantia actu quando tempus est acquirendi scientiam in aliis omissionibus contingit.

¶ De dolos leui, & latæ culpe, & de casu fortuito, & in quib[us] contractibus, de his qui sunt teneatur, & de contractibus annoverdati, depositi & locationis.

C. A. P. XLVI.

Postquam de ignorantia, qua dicenda occurrit sub breuitate possibili perstrinximus: si p[ro]p[ter]e est ad numeri dolo, & lata culpa, & leui, & levissimæ tenuitatem.

Q[uod] 1. Et primo queritur utrum dolus annoverdat contractum quam questionem breuiter per hanc dicta expeditam inlinquimus. Dicimus igitur primo quod dolus contractum spirituale non annoverdat, ut verbi gratia cum quis do-

inductus est ad religionem & professionem solendum. Ita per talis professio valeret. Ideoque teneat talis contractus, qui norma optime per talem dolum non ad deteriorem conditionem statutatur, in cetero sed ad meliorem inductus est.

cum dilecti. Secundò dicimus, dolus dans causam contractus unde empti, et nullat contractum temporalem: qui est bona fidei, ut re-
bi gratia quando quis doleo fuit inductus ad vendendum, quod tamen alias non erat venditurus, ita Panormitanus in dicto capitulo cum dilecti, quia fuit inuoluntarius causa substantiam contractus.

Tertio dicimus, quando dolus interueniens in contractu tantum est incidentis, sed non dat causam contractui in foro exteriori: sic contractus talis non est ipsius. Et nullus: nec venit in foro exteriori rescindendus vel in casu quo contractus venditionis factus fuit ultra medium iusti pretij, vel ubi contractus emptionis factus

fuit infra medietatem iusti valoris, & ratio est quare non
et in hoc casu ipso facto contractus nullus, quia alias non
fuit emptor, vel vendor in voluntarius circa emptionem
vel venditionem, sed tantum circa pretium.

¶ Quarto dicimus, quod in contractibus stricti iuris,
id est qui strictissime interpretantur secundū Sylue strū.
modi sunt stipulatio, mutuum, & similia: ubi nō ve-
nient usus ex mora, in his inquam dolus non annullat
contractum talem. Ideo talis contractus stricti iuris tenet
sed tamen agens ex eo eliditur ope exceptionis.

Nunc vero de lata culpa, & leui & leuissima per-
agendum venit quarum descriptiones prius nosse opor-
tent. Igitur lata culpa est secundum Nauarum ^a quam re-
galatiter omnes communiter vitant, vel secundum Me-
tinam ^b lata culpa est negligentia, quam negligentissimi
solent committere qualis est eius qui in porta domus, vel
ex ea domum, vel in scaenio librum sibi commodatum
relinquit.

¶ Culpa vero leuis est quam regulariter homines di-
ligentes sive professionis cuitant secundum Nauar. vel
secundum Metinam est illa, que solita est cadere in homi-
nem medio rite diligenter qualis est ejus qui librum
aliquem in suo cubiculo ostio tamen aperto relinquit.

¶ Leuissima vero culpa dicitur illa quam homines di-
ligentissimi virare solent, vel secundum Metinam est
negligentia illa quae solet cadere in homines diligentis-
simos qualis est ille qui librum commodatum intra cubi-
culum reliquit quod clave obseravit: non tamen manu
an bene obseratum esset tentauit iuxta communem opi-
tionem.

Sed & de casu fortuito dicendum nobis est, quod
casus fortuitus est inopinatae rei eventus qui praevideri
non potest etiam per diligentissimum. Igitur casu for-
tuito sic quod sine ullo dolo, & culpa, cius à quo agitur
contingit. Qualia sunt quae contingunt per bellum: incen-
diū, furum latronum, revemorum, gelu, grandis-
tes, fulmina & alia similia. Itaque aliquis euentus potest f. l. qua for-
tuite fortuitus respectu vnius, id est incendium, passū & tuitu. C. de
respectu alterius, id est incensoris, pign. actio.

s 3 ¶ Sed

Q. 2. ¶ Sed iam queritur hic primo, an quis teneatur de
damno quod ex casu fortuito contingit. Communis-
tetur responsio ad questionem est, quo regulariter etiam
in contractu qui sit gratia alterius tantum, ut in com-
modatione equi, casus fortuitus non imputatur ad restitu-
tionem, sed res tunc perit domino: nisi in tribus casibus
Primo, quando culpa praecedit, ut si commodaui
equum, ut ires Salmanticam, & iusti Valentiam, & per
Valentiam iter incidisti in latrones, a quibus vi spoliata-
es, id tibi imputatur, & non domino, capit. unico, de
commod.

¶ Secundus est cum sit pactum, ut si pacto concur-
sti, ut tenereris pro casu fortuito, ut si casu fortuito am-
g. l. in re- teretur, tibi recipienti perire. Et ratio huius securi-
bus ff. cod. casus est, quia pactum contra accidentalia contractus
¶ l. i. C. vincit legem.^a Secus, quando esset contra substantiam
cod. & l. i. ¶ Tertius casus est, quando praecessit mora, & res com-
modata facta fuit deterior, aut perit aliter quam pen-
sation. ¶ set apud commodantem, ut si quia tempore debito non
oblig. restituisti rem commodataim perit, tibi imputabitur al-
h. l. i. g. si restitutionem. Sed in hoc casu loquendo in con-
conueniat. tia, quando equus commodatus debito tempore si fal-
ff. deposit. set restitutus, eum dominus non vendidisset, neque ex eo
aliquid lucratus fuisset: sed eodem modo apud cum era
periturus, ut apud commodatuum morosum perit se-
cundum nobiles authores, ex aequitate tunc commoda-
rius non est obligatus ad aliquid domino equi restitu-
dum postquam re vera in hoc casu non appareat recep-
se damnum ex mora.

Q. 3. ¶ Porro quæstio corollaria. & a causidicos etiam per-
tinens sequitur, an ex generali pacto commodarius te-
neatur de omni casu fortuito nullo expresso, ut si pacto
coenit mutuarius, ut teneretur pro omni casu fortu-
to, nullo expresso. Igitur pro illucidatione quæstionis it
assertum primum, ex generali pacto, scilicet ut commoda-
rius teneatur de omni casu fortuito, nullo expresso, etiam
si fecerit firmaveritque hoc iuramento, non manet
obligatus ad ea quæ in specie non fuisset se obligatus,
si aduersisset. Et hoc etiam in conscientia maxime re-

net. Ita tradit Ioannes Andreas in dicto capitulo vnicō de commod. Et huius ratio est ne cōtingat exinde, quod sub inuolutione verborum, & generalitate quis renuntiat ei iuri cui non esset in specie renunciaturus.

¶ Secundum assertum sit, si in tali pacto generali de obligando se pro quoquā casu fortuito, fuerunt aliqui casus fortuiti nominati, vel expressi, tunc si sequitur est clausula generalis, videlicet dicendo de istis & sic de omnibus aliis me obligo, tunc censetur tan-
tum obligatus ad casus fortuitos venientes consimiles
expressis, & non ad maiores.ⁱ Hoc autem assertum patet
ex textu aureo, & notabili conduceenti ad multa in cle-
mentina nō potest de procuratoribus: ubi insinuatur cla-
re quod generalis clausula in odiosis non comprehendit
maiora expressis: sicut in odiosis;^k & intellige supra di-
cta etiam si tale pactum generale firmetur iuramento
quia iuramentum non obligat ultra consensum iurantis
cap. quintauallis deiureiurando.

¶ Sed ambigere quis causidicus pōterit, an casu quo
res commodata extimata datur, iam commodatarius te-
neatur de omni casu fortuito maxime si generali pacto
ad id se obligavit. Viderit quod sic quia sic: contingit
in dote, quando extimata traditur. Nihilominus respon-
derit, quod supra dicta asserta etiam verum habent quā-
do res commodata extimata datur, quia extimatio talis
non facit quod commodatarius ad plus teneatur, quam
si non extimaretur res commodata, authore Panormita-
no in dicto capitulo vnicō.

¶ Sed si queras ad quid igitur deseruit talis extimatio
in hoc casu? Respondetur sane quod talis extimatio
ad hoc facit, ut si ex culpa recipientis pereat res commo-
data, dominus rei liberetur à probatione valoris rei com-
modaræ.

¶ Ultimo tandem dicimus, quod si res extimata datur
cum pacto, quod res vel extimatio reddatur, tunc pericu-
lum peremptionis transit in recipientem, sed non transit
periculum deteriorationis in hoc casu commodati,^l si ut etiam pecunia data in bursa clausula censetur data
ad custodiā, unde custos non poterit ea expendere: Si ta-
mē datur cum facultate ut ea pecunia custos, vel deposi-^{l plerūque. ff de-}
<sup>c. sedes, de-
re script.</sup>

6 4 TARIUS

tarius vtatur iam depositum, vel custodia illius pecuniae secundum Nauarum per concessionem vslus transit in mutuum. Vnde tunc etiam si casu fortuito, absque vla culpa perierit, custodi vel depositario in hoc casu penbit; ac perinde soluet eam.

Qd. 6. ¶ Ultra prædicta iam necessarium est scitu dubium istud quando aliquis in contractibus teneatur de dolo, quando vero de lata culpa, aut leui, aut de leuissima. ¶ Se igitur primum pro apertione quæstionis dictum, quando aliquis contractus in favorem, & utilitatem solum atriis contrahentium sit, ille regulariter tenetur de dolo, & culpa lata, leui, & leuissima, alter autem, in cuius gratia non est, non nisi de dolo, ut in commodati contractu qui regulariter est in gratiam cōmodatarij tantum, tenetur de leuissima etiam. In contractu vero depositi, qui est regulariter in utilitatem deponentis depositarius non tenetur nisi de dolo, & de lata culpa.

¶ Secundum dictum sit quando contractus in favorem & utilitatem vtriusque sit, uterque tenetur de dolo & lata culpa & leui, sed non de leuissima, ut in locatione quo contractus est: qui gratia vtriusque contrahentis fit. 1. contra. Vnde neque de casu fortuito tenetur.¹ ¶ Hinc infertur etiam ff. de Metina in contractu depositi, si quis receperit torquem reg. iur. cuī auri ad custodiendum, nisi per culpam latam custodientis, ibi tis perierit, non tenetur restituere huiusmodi torquem aureum, quia non sufficit perisse ex leui, vel leuissima culpa custodis, vel depositarij. Cuius ratio profertur, quia depositū torquis, vel custodia eius solū est in utilitatem illius torquis domini, & sic sufficit ut restituere non teneatur, quod in illa catena aurea illam medium adhibuerit diligentiam, illam custodiendo, quia in rebus propriis domus adhiberi solet.

¶ Hinc etiam infertur in contractu locationis qui gratia vtriusque partis fit, si verbi gratia mula mihi locata periret, nisi periret culpa mea lata, aut leui non tenebor ad illam restituendam domino, quia in hoc contractu non tenetur conducens mulam, nisi de lata culpa & leui, & sua instr. non de culpa leuissima, aut de fortuito casu.

fol. 157. ¶ Sed iam Metina m̄ interserit hoc dubium an si ego Qd. 7. decepi locantem mihi malam pro quatuor diebus, et

S. almanici

Salmantica ad Vallisoletum : si duobus diebus illud
iter peragendo mula illa mihi locata in ipso itinere mor-
ta est, an reus siam ad restituendā illam. Quam quæstio-
neni sic faciliter ibi expedit Merina dicens, quod nisi alia
merceretur culpa : sola deceptio qua sic locatorem de-
cepit, in obligationem restituendi illam non me inducit,
qua ex Salmantica ad Vallisoletum, non plus itineris
est quam quod solita est mula peragere duobus diebus.
Si igitur subministraui ei sufficienter cibum si itinere
obit domino suo videtur periisse, quia talis deceptio non
videtur fuisse causa obitus mulæ, neque ad eius mortem
ordinaria, sed si in foro exteriori coram iudice hæc dece-
ptio probarerur, forte cogeret illam soluere, sed in con-
scientia non teneor.

Ceterum quoniam pro intelligentia naturæ contra-
ctuum & in singulis ad proferendam sententiam in utro-
que foro, multum refert seisse, in quibus contractibus
transferratur dominium, in quibus vero tantum vñsfru-
ctus, ideo primo id debij illucidemus est opus. Igitur in-
ter contractus non transferentes dominium primus est
contractus depositi per quæ sola custodia rei alteri com-
mittitur & regulariter fit in favorem deponentis, & licet off. de
commendantis, licet quando exponit se depositarius se pos.
offerens ad custodiendā rem: secundum doctores aliquos
videtur teneri de leui culpa, quia gratia sui etiam vi-
deretur depositarius se obtulisse. Sed hoc ita præsumetur
in foro exteriori, sed in conscientia non stabitur tali
præsumptioni, sed potius rei veritati, & confessioni talis
depositarij.

Secundo contractus commodati non transfert do-
minium sed solum per illum conceditur vñs alieuius rei
que vñs non consumitur, vt verbi gratia æquus, vt
commodatio gratuita mulæ, libri, vestis, & id genus
aliorum. Et regulariter commodatio fit in favorem reci-
pientis tantu. Unde in hoc casu si commodatarius reci-
piat rem commodatam si illa res deterioretur, vel pereat,
tenetur de dolo, & culpa lata, & leui, & leuissima in cap.
vñco de commodat. quia in talibus debuit adhibere cu-
tam talēm, qualem in rebus suis. Nec hoc sufficit si res
potuit diligenter custodiri, quia tenetur eam negligen-
tiam

O Vide to-
rum. iii. ff.
de comod.
& cond.

Pff. de a- tiam cauere in custodienda re sibi e commodata, quia di-
ligen- ff. de a- ligentissimi solent vitare p: de casu autē fortuito, quia di-
ligen- ff. de a- ligentissimo nequit caueri, cōmodatarius non tenet
būg. l. i. būg. l. i. Qō. 8. Sed quid si cōmodatarius recipit rem com-
modata tam gratia cōmodantis tantum, vt verbi gratia, si com-
modauit tibi vestes pulchras, vt ornatior ad me venies
ad me honorandum, & comitandum in festo. ¶ Dico tamen
in hoc casu cōmodatarius recipiens huiusmodi velut
si pereant, vel deteriorentur solum tenerur de dolone-
tum. l. si ut certo. ff. cod. tit. Sed quia etiā lata culpa regis-
paratur dolo ut habetur. l. quod nerua. ff. deposit. vbi
citur quod lata culpa est, si minor cura alienis rebus am-
beatur, quam propriis: ideo cum Hostiensis tenendum est
quod etiam in isto casu, vbi cōmodatarius tenerit soli
de dolo, quia tantum gratia cōmodantis recipit, ten-
tur etiam de lata culpa, & non ultra.

q Glos. l. si. Sed quid si cōmodatarius recipit rem com-
modata tam gratia vtriusque? Respondeatur, tunc tenetur recipi-
re interdum. de dolo & lata culpa & leui: sed non de leuissima. l.
Qō. 10. cundum Hostensem.

Sed dubitari à quibusdā poterit hic & merito, vnu-
regula generalis sit obseruanda non solum in com-
modati contractu: sed etiam in omnibus contractibus, vbi
recipitur aliquid tantum gratia recipientis, scilicet quod
teneatur etiam de leuissima culpa.

Igitur ad hoc respondet Panormitanus dicto capi-
te vniō, hoc non esse speciale in cōmodato: sed esse
generale in omnibus contractibus, vbi recipiens gra-
tia tantum recipit aliquid quod tenetur etiam talis de
culpa leuissima: fallit tamen in contractu precariū
iur. l. con- quis non tenetur nisi de dolo, quia precariū potest tem-
perare. per revocari: non autem cōmodatum.

Præterea ex prædicto prædicto fundamento, quia in
contractu cōmodati non transfertur dominium, po-
ret solutio ad illam quæstionem si cōmodatarius tenet
cōmodatam per nūtrum remisit idoneum, & casu for-
tuito res cōmodata perit an tenetur cōmodatarius
ad eam amplius restituendam.

Quid responderemus quod non tenetur, quia res de-
minio suo perit, sic res cōmodata fecit ea culpa cōmo-
datarii.

dearij qualis non fuit in hoc casu.

¶ Secundò dicimus, quod quando nuntius non fuit idoneus, secus est, quia tūc tenebitur commodatarius re- fluere rem missam si perit ex culpa nuntij, quia sibi im- puet, si per inidoneum nuntium misit.

¶ Tertio dicimus, quod in hoc casu si nuntius fuit infi- quis. ff. cod. deus: & tamen cōmūniter reputabatur fidelis: tunc si cul- sit. & i. e. paatus nuntij res commodata per ipsum missa perit: nō de deposito tenebatur mittens, quia non fuit in culpa in d.l. argētum. so in cap. ss.

¶ Infuper & ex eodem contrario principio patet solu- gnificare. tio ad illam questionem mutuatarius pecuniam sibi de pignor-

mutuatam, aut triticum, aut vinum, aut oleum, aut res Qd. II.

vla consumptibiles sibi mutuatas, quæ cōsistunt in pon- dete, numero, & mensura, si per nuntium etiam fidele, & idoneum misit, & casu fortuito pereant, an teneatur eas restituere iterum, quia satiis solutio patet ad eam. Nam ex eo quod in mutatione rerum vnu consumptibilem, in mutuatuum trāsfereat dominium, & quia res secundā ius domino suo solet perire, apparel planū esse quod talis mutuatarius ab restituendo pecuniam quocunque casu amissam: ante quam recipiat eam, qui mutuauit sibi non liberatur, nisi in casu quo mutuans vinum, aut rem à se mutuatam exigens nuntium delegavit mādans mu- tuatario, vt suo nomine tali nūtio solueret, quia tūc post solutam pecuniam si aliquo casu fortuito, vel infidelitate talis nuntii perisset, quia iam mutuanti perit, & nō mu- tuatario, ideo mutuatarius eam soluere iam non te- netur.

¶ Hinc corollatiæ elicitur, quod depositum prædicta- t. l. certi cō- sum rerum in numero, pondere, & mensura consisten- ditio. §. fin. tum si fiat facultas depositario vt eis vtratur, tunc inci- cum l. seq. pi esse mutuum simulac depositarius incipit eis vti. * Et ff. de rebus quia in munro transfertur dominium in mutuatuum, credit. & lo. Ne talis depositarius in hoc casu quocunque casu for- quisitus ff. tunio præmixta res depositæ pereant etiam sine cul- depositivel pula, tenetur eas restituere, quia iam per concessio- contra. nem vnu carum, & per vnu carum simul ex contractu depositi secundum Nauar. cap. 17. nū. 180.

¶ Ad hæc & illa quæstio, quæ nō curiosa, solum est, sed Qd. 12.

etiam utilis accedit. Virum commodatarius, qui non potest salvare res proprias, & accommodatis possit præferre res suas. Hæc quæstio expedita satis manet per hæc sequentia dicta. Primo quod commodatarius qui non potest simul salvare res proprias, & accommodatis potest præferre suas etiam viiores accommodatis pretiosioribus quando accommodatum fuit factum gratia accommodantis in dicto cap. l. si vñ certo. ff. cod.

¶ Secundo dicimus, si res erant eiusdem pretiosioris & accommodatum fuit gratia recipientis, tunc non potest præferre res suas. lege in rebus. ff. eodem. tit.

¶ Tertio dicimus, quod si commodatum est factum gratia vtriusque tunc potest commodatarius ceteris paribus suas res præponere, quia plus sua quam aliena diliger debet.

¶ Quarto adiicimus, quod quando accommodatum sit factum gratia commodatarij potest præponere res suas digniores alijs minus dignis accommodatis, quia quilibet diligens & diligentissimus hoc faceret, & ipse recipient ad plus non tenetur, ut supradictum est.

Qd. 13. At & pro causidicis hæc quæstio non venit dissimilanda, an commodatarius allegans res perditas teneat?

x Hoc affe probare. * Tenerit inquam probare.
rit Bart. l. ¶ Sed si queratur quomodo commodatarius id pro si quis ex habbit, dicitur ad hoc quod si sunt casus aperti ut incendiariorij. diuum, bellum, tempestas aperto probabitur, si vero calidum, de eden- sunt occulti, probabitur per coniecturas habitu, respectu. & Pa- ad qualitatem persona, & similium.

norm. c. ba- Si vero ex aduerso dolus, vel culpa allegetur proba- na fides. de bitur ex casu non facile sine culpa contingenti. Vide Sy- deposit. uestrum verbo commodatum in fine.

¶ Porro quoniam de contractibus, non transferentibus dominium cepimus agere, ut omnes prosequamur, dicimus quod etiam contractus locati & conducti non transferant dominium, sed per eos usus alicuius rei, que vñ us consumitur pretio conceditur, totò titulif. & C. locand. in decre. eo. tit. qualis est concessio non gratuita vñ usum, prædijs, mulæ, equi & id genus aliorum. ¶ Contrah quoque pignoris dominum pignoris non transfe in pignoratarium, sed per eum debitor creditor aliqui in cautio-

In cautionem pighorat. ^{y. 1.1 ff.} Nam vero meminisse restat de contractibus transferentibus dominium, de quorum numero sunt emptio, & gñor, ex eo venditio. & C. de contrahendis emptio, permutatio, do- ^{dem ut. in} natio, mutuum per quod gratis creduntur res, que in nu- ^{decretul.} mero, pondere, & mēsura consistunt, & viu consu- muntur, qualia sunt pecunia numerata, panis, vinum & ^{z. 1.2. §. ap} oleum. ^{pedata. ff.}

Vbi superadduntur multa de materia depositi, & commodati de rebus re-
G. an ante tempus commodatum repetitposit & de vici-
te eo in alium usum. Et an possit retineri in debiti recompen-
sationem.

CAP. XLVII,

Am supradictis fundamenis iactis, & questionibus
inde emergentibus expeditis, superest de hac materia
depositi, & commodati reliqua percurgere. Addimus au-
tem, & hoc ex Nauarro, animadversione dignum do-
cumentum, quod quia regulariter depositum gratia so-
lios deponentis sit, & quia ut dictum est per contractū gra-
tia alterius partis tantum factū, altera pars de leui culpa
non tenetur, ideo si depositarius, vel custos ob custodiā
quam mercedem accipit: tenebitur si sua culpa quam-
vis leui amittat, non autem leuissima contra Armillam de-
positum. vel casu fortuito, nisi præcesserit mors in re-
stituendo, vel pactum quod ad id eum obligaret, ut supra
diximus, licet ut supra meminimus, non valeret pactū ne
depositarius de dolo teneatur, quia est contra bonos mo-
res, & occasionem peccandi præberet quod licitum non
est.

¶ Adde insuper quod etiam, quando grātia depositarij
depositum factum est, teneatur de culpa leui, & etiā quan-
do ipse se obtulit custodem, ob quod qui deposituit, alte-
ri diligētori committere omisit iuxta communem, quam
sententiam ^b Nauarrus sequutus Decium in d. reg. con-
tractus limitavit dicens, nō esse veram: nisi quādo custos,
ut depositarius se qb suam utilitatem obtulit, & non quo
gratificaretur deponenti, aut operam suam ei nauaret.

¶ Hinc ex predicta doctrina Nauarri automo veram
esse sententiam Nurueñæ dicentes, religiosos se offeren-
tes

a cap. ex
parte de cō
suet. l. con-
uenire. ff.
de pact. do
talib.
b Nauar.
sum. Lat.
cap. 4. u.

3.